
Közművelődés és kultúra

A tömegkultúra terjesztésére óriási erőfeszítések történtek már az ötvenes években is. A személyi és tárgyi – infrastrukturális – feltételek hiánya miatt azonban ezeket a mégoly nagyszerű elképzeléseket Kaposzserdahelyen nem lehetett megvalósítani. Hiába születtek a párt- és tanácsi határozatok, azokat mindaddig, míg a tárgyi feltételeket létre nem hozták, nem lehetett megvalósítani. A tanács rendszeresen marasztalta el a helyi ifjúságot az alacsony színvonalú sport- és kulturális tevékenység miatt. A határozatokból az derül ki, mintha művelődni, sportolni csak az ifjúságnak kellene. 1951. december 9-én a tanács határozatban intézkedett arról, hogy 1812 Ft-ot utaljanak át kulturális célokra a helyi DISZ-szervezetnek az adóprémiumból. A szervezet leltári tárgyainak feljavítását, illetve újak beszerzését jelölték meg célként, 1950-ben a népművelési minisztérium kultúrautója segíti a falusi kultúrcsoportok felkészülését – írta a *Somogyi Napló* 1950. december 14-i számában.

A másnap megjelenő *Somogyi Napló* „Minél több dolgozó parasztot vonjunk be a Szabad Föld Téli Esték látogatásába” című cikkében azt ecseteli, hogy a dolgozó parasztság javára válik ezen előadásokon való részvétel. „Az előadások feladata a politikai felvilágosító munka, természettudományi és általános ismeretek terjesztése. Megismerik a nagyüzemi gazdálkodás előnyeit a kisparaszti gazdálkodással szemben. Hozzásegítjük dolgozó parasztságunkat munkájuk eredményesebb elvégzéséhez.” A kultúrautó, a Szabad Föld Téli Esték előadásai mellett a Népművelési Minisztérium kultúrcsoportja is eljutott Szerdahelyre. Élrelmezésükről és elszállásolásukról a falunak kellett gondoskodni. A forradalmi eseményeket követő konszolidációs időszakban a párt- és tanácsi szervek jelentős erőfeszítéseket tettek az ifjúság megnyerésére, részükre különböző kulturális programok szervezésére.

A V. B. 1956. június 28-án tárgyalta az iskolai oktatás helyzetét. Hárságyi János igazgató a beszámoló során elmondta, hogy az iskolának ebben az évben 88 tanulója volt, ebből 3 kitűnő, 14 jeles, 27 jó, 12 közepes, 12 elégséges, 8 elégtelen. Elhangzott, hogy 12 tanulót a sorozatos mulasztások miatt nem tudtak osztályozni. Javítóvizsgát 6 tanulónak kell tenni, és 2 fő osztályt ismételt. Az átlagos tanulmányi eredmény 3,5, ami megfelel a járási átlagnak. A következő tanévben több lesz a tanulók létszáma, de egy pedagógussal nő a létszámuk, így a oktatás színvonalát tovább tudják javítani. Az osztályzatlan tanulók a Fehér-partról kerültek ki. A V. B. határozatban mondta ki, hogy a szülőket szólítsák fel: gondoskodjanak a gyerekek ruházatáról, annak érdekében, hogy azok a téli időben is be tudjanak járni az iskolába. A V. B. szeptemberben újra tárgyalta az oktatás és az ifjúság helyzetét. Az oktatás kedvező körülmények között kezdődött el, de „az ifjúsággal súlyos gondok vannak. A

DISZ-szervezet szétment, teljes a meg nem értés, szervezeti életet nem élnek.” Határozatban mondta ki, hogy az ifjúsági munka megjavítása érdekében a Hazafias Népfront és a pártszervezet közös erővel szervezze újjá a DISZ-szervezetet.

A tanács szeptemberi ülésén foglalkozott a népművelés helyzetével. Hársági János tanácsstag, népművelési ügyvezető beszámolt arról, hogy kulturális téren a község le van maradva. A körülmények mostohák, nincsenek meg a téli összejöveteleknek a feltételei, mert megfelelő helyiség nem áll rendelkezésre. Javasolta, hogy szervezzenek egy ezüstkalászos tanfolyamot, amelyre az előadókat a megyei mezőgazdasági igazgatóság biztosítja. Javaslatát a tanácsstagok lelkesen fogadták el.

1957-ben a Megyei Tanács támogatásával a meglévő egy tanterem mellé még egyet kialakítottak. Ezzel jelentősen javult az oktatás színvonala, mert az alsós és felsős gyerekeket szét tudták választani. 1958-ban a V. B. ismét áttekintette a népművelés helyzetét, és megállapította, hogy kulturális téren előrelépés nem történt. Pozitívumként értékelték, hogy épül a kultúrház. Az átadási ünnepség megszervezésére bizottságot hoztak létre. Elhangzott, hogy a községben 63 rádió-előfizető van, s a környező településekhez képest Szerdahelyen fizetnek a legtöbben elő valamilyen újságra.

1960-ban hirdették meg a Latinca Kulturális Seregszemlét, amelynek öt éven keresztül vissza-visszatérő elemei voltak. A végső cél „hazánk felszabadulása 20. évfordulójának kellő megünneplése”. A községben népművelési munkatervet kellett készíteni, amelynek végrehajtásáról a tanács ülésein rendszeresen be kellett számolni. A program keretében sütő-főző, varró-, gazdasz-, kisállattartó stb. tanfolyamokat szerveztek. A második ötéves tervben kiemelt szerepet kapott a könyvtárhálózat fejlesztése. 1962-ben Kellner Béla megyei könyvtárvezető levélben szólítja fel a községi tanácsot a könyvtár fejlesztésére. A könyvtár 800 kötetessé fejlesztésére 1500 Ft betervezését kéri a községi költségvetésben.

1964-ben megszervezték a Szülők Akadémiája előadás-sorozatot, amelynek keretében a szülőket készítették fel a gyerekek nevelését, oktatását szolgáló kérdésekből. Ezek a tanfolyamok rendkívül népszerűek voltak a szerdahelyi lakosság körében. Évente került sor felmenő rendszerben különböző kulturális bemutatókra, ki mit tudokra. 1965-ben a járási versenyen Szerdahely 33 község között a 4. helyet szerezte meg. Rendszeresen került sor különböző ismeretterjesztő előadásokra. Ezeknek az előadásoknak a témája a politika, a költészet, a technika világa, a kisállattartás, szőlészet, borászat volt. A különböző tanfolyamokat elsősorban télen szervezték. A politikai tanfolyam „aktuális témákat dolgozott fel. Az ifjúságot érdekelte is, de a boncolgatásához nem szívesen fogtak.”

A színjátszó csoport minden évben új színdarabot tanult be, amelyet be is mutattak a falu közösségének. 1965-ben is új darabot mutattak be, amelyről ez olvasható: „A színművet betanultuk, és le is adtuk a helybeli közönségnek. A siker nem mondható átütőnek..., jövőre nagyobb követelmény elé kell állítani a színjátszóinknak saját magukat.” A színjátszók munkáját nehezítette a fegyelmetlenség és a felkészülés hiánya. 1966-ban a színjátszó csoport Simon Magda *Százházas lakodalom* című színművét tanulta be. Ezzel már

sokkal nagyobb eredményt értek el. A színjátszó csoportot még Zselickislakra is meghívták vendégjátéokra. Sőt a csoport ezzel a színművel szerepelt eredményesen Somogyjádón a körzeti kulturális bemutatón. A könyvtár folyamatosan növelte könyvállományát, és ezzel összhangban olvasóinak számát is. 1965-ben 48 felnőtt és 56 gyermek olvasó összesen 1683 könyvet kölcsönzött ki. Komoly eredménynek tekintették, hogy a könyvtár télen a nyitvatartási időben fűtve volt. Balogh Dénesné könyvtárosnak feladatul szabták, hogy akár pótköltségvetés terhére is szerezzen be további mezőgazdasági szakkönyveket. Ezekben az években még mindig jelentős probléma volt az analfabetizmus felszámolása, valamint a dolgozók általános iskolájában az 5–6–7. és a 8. osztály elvégzése.

Hetente került sor mozivetítésekre, amelyeknek a sikere meghaladta minden más rendezvényét. A tanács ülésein az ifjúság, valamint a közművelődés helyzetéről rendszeres időközönként Balog Dénes iskolaigazgató számolt be. A hatvanas években kampány folyt az analfabetizmus felszámolása érdekében. 1966-ban tanácsülésen értékelték ezt a munkát. Megállapították, hogy ezen a téren nem értek el teljes eredményt, mert „az érdekeltek a cigányok kivételével nem hajlandók részt venni semminemű oktatáson”. Kötelezték a pedagógusokat, hogy végezzenek felvilágosító munkát az érintettek meggyőzése érdekében. 1966-ban a cigány tanulók beiskolázása eredményes volt. Ez elsősorban a Járási Önkormányzattól kapott pénzügyi támogatásnak köszönhető. A cigány tanulók tanulmányi eredménye azonban továbbra is rendkívül gyenge. „Az első osztályba beiskolázott tanulók nem tudnak magyarul. Eltelik 2-3 év, mire némileg megismerik a magyar nyelvet. A tankönyveik, írószereik az otthoni lehetetlen környezetben rövid időn belül tönkremennek, pótlásukról a szülők egyáltalán nem gondoskodnak.” A faluba már korábban beköltözött cigány családoknál valamivel jobb volt a helyzet. Ezzel is indokolták a cigány családok betelepítését. A tanulólétszám folyamatos növekedése miatt a tantermek zsúfoltak voltak. A tanítás és a tanulás körülményei nem javultak, hanem romlottak. Megfogalmazódott, hogy újabb tanteremre lenne szükség, bár ebben az időben már vizsgálták a felső tagozatos tanulók Kaposvárra történő beiskolázását.

Ebben az évben úgynevezett közhasználatú televíziót vásároltak, amelyet a lakosság minden rétege nézett. A tévénézés esténként különleges közösségi eseménnyé vált. 1967-ben a könyvtár könyvállománya 1241 kötet volt, ebből saját könyv 924 db. A megyei könyvtár letétbe helyezett ki 317 könyvet. A bővülés elsősorban a tudományos és ifjúsági könyvek tekintetében volt jelentős. Az olvasók száma 142 volt (14 éven aluli 62 fő, 14 éven felüli 80 fő), a kikölcsönzött kötetek száma 2042 db. Ezen a tanácsülésen tárgyalták a gyermek- és ifjúságvédelem helyzetét. Az előterjesztésben elhangzott, hogy a magyar szülőknél egy esetben fordult elő, hogy nem megfelelő körülményeket biztosítottak a gyerekek számára. Komoly gondot csak a cigány családokban nevelkedő gyerekek megfelelő életfeltételeinek biztosítása jelentett. 1968-ban az iskola tanulóinak létszáma 75 fő, ebből cigány tanuló 30. Továbbra is megoldatlan a kultúrház építésének problémája. A Földműves Szövetkezet épületében lévő, évekig használt táncterem életveszélyessé vált. A tanács hatósági úton kényszerítette a szövetkezetet a halaszthatatlan felújítások elvégzésére.

1968 ősztől a szerdahelyi felső tagozatos gyerekeket a kaposvári Rákóczi Ferenc iskolába kellett beíratni. A döntésben szerepet játszott az is, hogy Szerdahelyen az összevont osztályokban a tanítás, tanulás feltételeit az ekkor elérhető szinten nem tudták biztosítani. A közös tanács 1985-ben döntött arról, hogy Szennában iskolát épít. A cél az volt, hogy a szerdahelyi gyerekek egy része is ide járjon iskolába. Karancz János elnök személyes kapcsolatait is felhasználva Guba Sándornak, a Kaposvári Mezőgazdasági Főiskola igazgatójának segítségével az iskola építéséhez 8 millió forintot szerzett. Az iskola átadására 1988-ban került sor.

A rendszerváltást követően a községi önállóságát visszanyerő településen jelentős erőfeszítéseket tettek az alsó tagozatos iskolai oktatás feltételeinek javítására. 1999-ben sikerült az iskola tetőszerkezetét lecserélni. Egyre nagyobb gondot jelentett ezekben az években a csökkenő gyermeklétszám. A szülők már nemcsak a felső tagozatos gyerekeket, hanem az alsó tagozatosokat is Kaposvárra írták be. A város közelsége, a szülők városi munkavállalása idézte elő ezt a helyzetet. Egyre többen gondolták úgy, hogy számukra kedvezőbb, ha a gyerek Kaposváron jár iskolába.

A lakosság összetétele az elmúlt évek alatt jelentősen megváltozott. Eltűnnek a falusi hagyományok. A városból kiköltöző fiatal családok művelődési és szórakozási igényei mások, mint a korábbi évtizedekben működő „kultúrszoba” idején.

Az itt élők jogosan várják el, hogy lakóhelyükön legyen biztosítva olyan kulturális és szabadidő-tevékenység, amelyre igény van.

A könyvtárt a 80-as években összevonták a szennai könyvtárral, a könyvállomány nem fejlődött tovább. A rendszerváltozás az irodalmi művek felét elavulttá tette. 2005. január elsejével fog megnyílni a Gondozási Központban az új felnőtt- és diákkönyvtár. A jelenlegi könyvállomány 1500 kötet, mely kiegészül a Megyei Könyvtártól kapott friss kiadású könyvekkel. A falu kulturális életét, önálló közművelődési intézmény híján, a civil szervezetek és az oktatási intézmények mozzgatják. A futballpályán található közösségi terem, melynek létesítése közadakozásból indult, 80 fő befogadására alkalmas. Itt tartják rendezvényeiket a civil szervezetek, valamint az Önkormányzat is.